

Regeringens proposition

1984/85: 119

om ändring i vallagen (1972: 620) m. m.;

beslutad den 7 februari 1985.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

INGVAR CARLSSON

STEN WICKBOM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ändrade regler för tilldelning av valsedlar till de politiska partierna. Ett parti som uppnår eller vid det senaste valet uppnådde mer än en procent av rösterna i riksdagsvalet skall enligt förslaget få gratis valsedlar till samma antal som riksdagspartierna. Ett sådant parti skall också få partimarkerade valsedlar utlagda i vallokaler och på postkontor genom riksskatteverkets försorg. I gengäld minskas antalet fria valsedlar för riksdagspartierna från fem till fyra gånger antalet röstberättigade personer.

Vidare föreslås att reglerna om registrering av partibeteckning ändras för att undvika att uppgifter om enskildas partitillhörighet offentliggörs i registreringsärenden.

I lagen om kyrkofullmäktigval föreslås en ändring av reglerna om poströstning för att förbättra skyddet för valhemligheten i sådana fall då antalet poströster är litet. Enligt förslaget skall poströstningen avslutas på torsdagen före valdagen, så att poströsterna kan räknas tillsammans med övriga röster i vallokalen på valdagen och inte som nu vid en separat sammanräkning hos valnämnden onsdagen efter valdagen.

Det föreslås också att förfarandet med brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland, som försöksvis gällde vid 1982 års val, skall komma till användning även vid det förestående valet. De nya reglerna är också i övrigt avsedda att tillämpas vid 1985 års val.

Slutligen föreslås vissa ytterligare smärre ändringar i vallagstiftningen.

1 Förslag till

Lag om ändring i vallagen (1972: 620)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 2 §, 6 kap. 4–6 och 9 §§, 9 kap. 6 §, 10 kap. 5 a §, 13 kap. 3, 5 och 6 §§ samt 14 kap. 23 § vallagen (1972: 620)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

2 §

Ansökan om registrering av partibeteckning görs skriftligen. I ansökningshandlingen skall anges för vilket slag av val registrering söks och, om ansökningen avser registrering för val av landstingsledamöter eller kommunfullmäktige, för vilken landstingskommun eller kommun som registrering begärs. Till handlingen skall fogas förklaringar enligt 3 § tredje stycket.

Ansökan om registrering av partibeteckning görs skriftligen. I ansökningshandlingen skall anges för vilket slag av val registrering söks och, om ansökningen avser registrering för val av landstingsledamöter eller kommunfullmäktige, för vilken landstingskommun eller kommun som registrering begärs. Till handlingen skall fogas förklaringar enligt 3 § tredje stycket *eller intyg av notarius publicus att sådana förklaringar har visats upp för honom.*

För att partibeteckning skall åtnjuta skydd vid val skall ansökan om registrering av beteckningen ha kommit in till centrala valmyndigheten, vid ordinarie val till riksdagen och val i hela riket av landstingsledamöter och kommunfullmäktige före utgången av februari valåret och vid annat val inom en vecka efter det att beslut om valdagen meddelades.

6 kap.

4 §

Efter beställning av parti, som är representerat i den församling valet gäller, tillhandahåller centrala valmyndigheten partiet blanketter till valsedlar till det antal partiet önskar.

Efter beställning av parti, som är representerat i den församling valet gäller *eller, i fråga om val till riksdagen, vid det senaste valet har fått mer än en procent av rösterna i hela landet*, tillhandahåller centrala valmyndigheten partiet blanketter till valsedlar till det antal partiet önskar.

Göres beställning av annat parti än som anges i första stycket eller av annan än den som är behörig företrädare för partiet tillhandahåller centrala valmyndigheten blanketter till valsedlar endast om beställaren betalar blanketterna i förskott.

¹ Lagen omtryckt 1982: 146.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

I fråga om parti, som deltagar i riksdagsval och som vid det senaste riksdagsvalet fått eller vid det förestående valet får mer än 2,5 procent av rösterna i hela landet, svarar statsverket för kostnaden för blanketter till valsedlar till ett antal som motsvarar *fem* gånger antalet röstberättigade i valkretsen. Vad som sagts nu gäller även parti som utan att ha uppnått den angivna röstandelen är eller genom det förestående valet blir representerat i riksdagen.

I fråga om parti, som deltagar i val av landstingsledamöter eller kommunfullmäktige och som är eller genom det förestående valet blir representerat i den församling valet gäller, svarar statsverket för kostnaden för blanketter till valsedlar till ett antal som motsvarar *fem* gånger antalet röstberättigade i valet.

Vid tillämpning av första och andra styckena beräknas antalet röstberättigade på grundval av stommarna till mantalslängderna för året.

6 §

Har blanketter till valsedlar betalats i förskott och har valsedlarna använts för parti som enligt 5 § är berättigat att få valsedelsblanketter kostnadsfritt vid valet, skall förskottet *efter ansökan* återbetalas i den mån antalet valsedlar som partiet får kostnadsfritt därigenom ej kommer att överstiga, i fråga om val till riksdagen *fem* gånger antalet röstberättigade i valkretsen och i fråga om annat val *fem* gånger antalet röstberättigade vid valet. Antalet röstberättigade beräknas på grundval av stommarna till mantalslängderna för året. Belopp som återbetalas tillställs partiet oavsett vem som har erlagt förskottet.

I fråga om parti, som deltagar i riksdagsval och som vid det senaste riksdagsvalet fått eller vid det förestående valet får mer än *en* procent av rösterna i hela landet, svarar statsverket för kostnaden för blanketter till valsedlar till ett antal som motsvarar *fyra* gånger antalet röstberättigade i valkretsen. Vad som sagts nu gäller även parti som utan att ha uppnått den angivna röstandelen är eller genom det förestående valet blir representerat i riksdagen.

I fråga om parti, som deltagar i val av landstingsledamöter eller kommunfullmäktige och som är eller genom det förestående valet blir representerat i den församling valet gäller, svarar statsverket för kostnaden för blanketter till valsedlar till ett antal som motsvarar *fyra* gånger antalet röstberättigade i valet.

Har blanketter till valsedlar betalats i förskott och har valsedlarna använts för parti som enligt 5 § är berättigat att få valsedelsblanketter kostnadsfritt vid valet, skall förskottet återbetalas i den mån antalet valsedlar som partiet får kostnadsfritt därigenom ej kommer att överstiga, i fråga om val till riksdagen *fyra* gånger antalet röstberättigade i valkretsen och i fråga om annat val *fyra* gånger antalet röstberättigade vid valet. Antalet röstberättigade beräknas på grundval av stommarna till mantalslängderna för året. Belopp som återbetalas tillställs partiet oavsett vem som har erlagt förskottet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

I lokal där röstning äger rum skall väljarna för varje val ha tillgång till

1. valsedlar som försetts med parti- och valbeteckning för parti som vid det senaste riksdagsvalet fått mer än 2,5 procent av rösterna i hela landet (partimarkerade valsedlar) samt

2. blanketter till valsedlar.

Lantbrevbärare som mottager vasedelsförsändelser bör medföra partimarkerade valsedlar och vasedelsblanketter enligt första stycket.

Partimarkerade valsedlar och vasedelsblanketter enligt första stycket tillhandahålls genom centrala valmyndighetens försorg.

1. valsedlar som försetts med parti- och valbeteckning för parti som vid det senaste riksdagsvalet fått mer än *en* procent av rösterna i hela landet (partimarkerade valsedlar) samt

9 kap.

6 §

Kommunen skall tillhandahålla lämpliga vallokaler. I anslutning till vallokalen eller i denna skall anordnas lämplig plats där de partier som deltagar i valen kan lägga ut sina valsedlar. Valförrättaren skall tillse att väljarna där har tillgång till blanketter för valsedlar och partimarkerade valsedlar för parti som vid det senaste riksdagsvalet fått mer än 2,5 procent av rösterna i hela landet.

Kommunen skall tillhandahålla lämpliga vallokaler. I anslutning till vallokalen eller i denna skall anordnas lämplig plats där de partier som deltagar i valen kan lägga ut sina valsedlar. Valförrättaren skall tillse att väljarna där har tillgång till blanketter för valsedlar och partimarkerade valsedlar för parti som vid det senaste riksdagsvalet fått mer än *en* procent av rösterna i hela landet.

10 kap.

5 a §

I eller i anslutning till lokal där poströstning äger rum skall anordnas lämplig plats där valsedlar kan läggas ut. *Rätt att där lägga ut valsedlar tillkommer parti som har fått sin partibeteckning registrerad men vars valsedlar ej tillhandahålls enligt 6 kap. 9 §. Endast partimarkerade valsedlar med den registrerade partibeteckningen får läggas ut. Parti som har fått sin partibeteckning registrerad för val av landstingsledamöter eller för val av kommunfullmäktige får dock ej lägga ut valsedlar på postanstalt som är belägen utanför den landstingskommun eller kommun som anges i registreringsbeslutet.*

I eller i anslutning till lokal där poströstning äger rum skall anordnas lämplig plats där valsedlar kan läggas ut *av partier* vars valsedlar ej tillhandahålls enligt 6 kap. 9 §. Endast partimarkerade valsedlar får läggas ut.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

3 §

Rösträkningen inledes med att från valnämnden inkomna omslag med ytterkuvert brytes. Ytterkuverten räknas och antalet antecknas i protokollet. Därefter granskas ytterkuverten. Därvid kontrolleras att

1. ytterkuvert icke blivit öppnat efter tillslutandet,
2. samma väljare icke avgivit mer än ett ytterkuvert,
3. väljaren är röstberättigad i valdistriktet,
4. väljaren icke röstat i vallokalen under valdagen.

I fall då de nämnda kraven är uppfyllda, förfares med ytterkuvert på sätt som föreskrives i 4 §. I annat fall lägges ytterkuvert åt sidan. *Ytterkuvert, som lagts åt sidan, lägges därefter in i ett eller flera särskilda kuvert som förseglas och förses med anteckning om innehållet.*

I fall då de nämnda kraven är uppfyllda, förfares med ytterkuvert på sätt som föreskrives i 4 §. I annat fall lägges ytterkuvert åt sidan.

5 §

Föreligger brist eller felaktighet i något hänseende som valförrätaren skall kontrollera enligt 4 §, skall bristfälligt kuvert tillsammans med väljarens röstkort eller adresskort åter läggas in i ytterkuvertet. Detsamma gäller om innerkuvert är tomt eller om det ej klart framgår att kuvert innehåller valsedel. Innerkuvert skall dessförinnan åter läggas in i ytterkuvert för valsedelsförsändelse. Ytterkuverten lägges i sin tur in i ett eller flera särskilda kuvert som förseglas och förses med anteckning om innehållet.

Föreligger brist eller felaktighet i något hänseende som valförrätaren skall kontrollera enligt 4 §, skall bristfälligt kuvert tillsammans med väljarens röstkort eller adresskort åter läggas in i ytterkuvertet. Detsamma gäller om innerkuvert är tomt eller om det ej klart framgår att kuvert innehåller valsedel. Innerkuvert skall dessförinnan åter läggas in i ytterkuvert för valsedelsförsändelse. Ytterkuverten lägges åt sidan.

Ytterkuvert som lagts åt sidan enligt första stycket eller enligt 3 § andra stycket läggs därefter in i särskilda omslag.

6 §

Sedan de i 3–5 §§ föreskrivna åtgärderna vidtagits, förfares för varje val för sig på följande sätt.

1. Val- och innerkuvert tages ut ur urnan och räknas. Antalet personer som enligt röstlängd deltagit i valet räknas. Antalet kuvert och röstande antecknas i protokollet. Överensstämmer de framräknade siffrorna ej med varandra, anges i protokollet den sannolika orsaken till skillnaden.

2. Valsedlarna tages ut ur kuverten. Innehåller kuvert mer än en valsedel, lägges valsedlarna tillbaka i kuvertet. *Sådana kuvert räknas och lägges in i ett särskilt kuvert*

2. Valsedlarna tages ut ur kuverten. Innehåller kuvert mer än en valsedel, lägges valsedlarna tillbaka i kuvertet.

Nuvarande lydelse

som tillslutes och förses med anteckning om innehållet.

3. Kan det antagas att valsedel är ogiltig enligt 14 kap. 4 § lägges valsedeln åt sidan. Valsedlar som lagts åt sidan lägges därefter in i ett eller flera särskilda omslag som tillslutes och förses med anteckning om antalet valsedlar som omslaget innehåller.

4. Övriga valsedlar ordnas i grupper efter partibeteckning. Antalet valsedlar inom varje grupp räknas och antalet antecknas i protokollet. Valsedlarna lägges därefter partivis in i särskilda omslag. På omslagen antecknas vilket partis valsedlar omslaget innehåller och valsedlarnas antal.

5. De särskilda kuverten och omslagen förses med uppgift om valdistriktet och förseglas.

Föreslagen lydelse

3. Kan det antagas att valsedel är ogiltig enligt 14 kap. 4 § lägges valsedeln tillbaka i kuvertet.

4. Valsedlar som lagts tillbaka i sina kuvert enligt punkterna 2 och 3 läggs därefter in i särskilda omslag, som tillsluts. Varje omslag förses med anteckning om det antal kuvert som omslaget innehåller.

5. Övriga valsedlar ordnas i grupper efter partibeteckning. Antalet valsedlar inom varje grupp räknas och antalet antecknas i protokollet. Valsedlarna lägges därefter partivis in i särskilda omslag. På omslagen antecknas vilket partis valsedlar omslaget innehåller och valsedlarnas antal.

6. De särskilda omslagen förses med uppgift om valdistriktet och förseglas.

14 kap.

23 §

Har en suppleant för landstingsledamot eller för fullmäktig inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som suppleant av annan orsak, skall länsstyrelsen på anmälan av landstingets respektive kommunfullmäktiges ordförande vid offentlig förrättning utse ytterligare en suppleant för varje berörd ledamot. Vid den nya sammanräkningen tillämpas 18 § när det gäller suppleanter för landstingsledamot och 19 § när det gäller suppleanter för fullmäktig.

Har en suppleant för landstingsledamot eller för fullmäktig inträtt som ordinarie ledamot eller avgått som suppleant av annan orsak, skall länsstyrelsen på anmälan av landstingets respektive kommunfullmäktiges ordförande vid offentlig förrättning utse ytterligare en suppleant för varje berörd ledamot. Ytterligare suppleant för fullmäktig skall dock utses endast om antalet suppleanter är mindre än det antal som fullmäktige har bestämt. Vid den nya sammanräkningen tillämpas 18 § när det gäller suppleanter för landstingsledamot och 19 § när det gäller suppleanter för fullmäktig.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Finns ej någon som kan utses till suppleant för landstingsledamot eller kommunfullmäktig, skall därvid bero.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval¹

dels att 42 b § skall upphöra att gälla,

dels att 30, 35, 41 och 42 a §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

30 §

Röstning får ske på varje postanstalt inom riket, vid val i hela riket från och med den tjugofjärde dagen och vid annat val från och med den sjuttonde dagen före valdagen till och med *närmaste helgfria dag* före valdagen, om ej annat följer av andra eller tredje stycket.

Röstning får ske på varje postanstalt inom riket, vid val i hela riket från och med den tjugofjärde dagen och vid annat val från och med den sjuttonde dagen före valdagen, om ej annat följer av andra eller tredje stycket.

Röstning på postanstalt äger rum under tid då postanstalt är öppen för allmänheten. På förslag av postverket får centrala valmyndigheten begränsa den tid då röstning får ske på postanstalt. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme varje dag då postanstalten är öppen för allmänheten.

Finns det särskilda skäl, får centrala valmyndigheten på förslag av postverket bestämma att röstmottagning skall anordnas endast på vissa postanstalter. Vid val som omfattar hela riket skall röstning dock alltid kunna äga rum på minst en postanstalt i varje kommun.

Inrättas med anledning av valet postanstalt vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med valnämnden och med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning, dock tidigast sjunde dagen före valdagen. Postverket skall samråda med valnämnden och med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning om hur röstningen skall genomföras. På begäran av postverket skall valnämnden utse erforderligt antal personer att biträda röstmottagare på postanstalten.

35 §

Vid varje tillfälle då ytterkuvert kommer in till valnämnden skall antalet antecknas i ett särskilt protokoll. I väntan på den offentliga förordningen för preliminär rösträkning skall ytterkuverten förvaras på betryggande sätt.

I fråga om den vidare behandlingen av röster som har avgivits på postanstalt tillämpas samma förfarande som anges i 12 kap. 1–5 §§ vallagen (1972:620) med följande undantag.

Ytterkuvert, som kommer in till valnämnden efter valdagen eller så sent denna dag att de ej kan beräknas komma valförrättarna till handa innan röstningen i vallokalen

¹ Lagen omtryckt 1982: 147.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

slutar, skall behållas av valnämnden som därefter förfar med dem på det sätt som anges i 13 kap. 10 § vallagen.

41 §

Omedelbart efter det att röstningen i vallokal förklarats avslutad räknar valförrättarna preliminärt de avgivna rösterna. Rösträkningen är offentlig och skall genomföras utan avbrott.

Den preliminära rösträkningen i vallokal genomförs enligt 13 kap. 6 § och 7 § första stycket vallagen (1972:620).

Den preliminära rösträkningen i vallokal genomförs enligt 13 kap. 2–6 §§ och 7 § första stycket vallagen (1972:620).

42 a §

Det åligger valnämnden att se till att samtliga handlingar som avses i 42 § kommer in till nämnden och att, om så ej är fallet, infordra det som fattas.

Valnämnden *behåller röstlängderna och* vidarebefordrar omgående övrigt material till länsstyrelsen. Sker översändandet med posten, skall försändelsen anordnas som värdepost.

Valnämnden vidarebefordrar omgående *röstlängder och* övrigt material till länsstyrelsen. Sker översändandet med posten, skall försändelsen anordnas som värdepost.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

3 Förslag till

Lag om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Vid 1985 års val till riksdagen och vid samma års val av landstingsledamöter och kommunfullmäktige får röstberättigade som vistas i Förbundsrepubliken Tyskland rösta genom att därifrån sända sina valsedlar till valnämnden med posten (brevröstning).

Vid brevröstning tillämpas bestämmelserna i vallagen (1972: 620), om inte annat följer av denna lag.

2 § Brevröstning skall gå till på följande sätt.

Väljaren lägger för varje val själv in sin valsedel i ett innerkuvert. I närvaro av två vittnen lägger han sedan in iordningställda innerkuvert i ett ytterkuvert för brevröstningsförsändelse och tillsluter detta. Därefter skriver väljaren på ytterkuvertet en försäkran på heder och samvete att han förfarit på detta sätt och att försändelsen har gjorts i ordning i Förbundsrepubliken Tyskland. Vidare anger han på ytterkuvertet den dag då brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning samt sitt personnummer. Vittnena intygar skriftligen att väljaren egenhändigt undertecknat försäkran samt att de inte känner till något förhållande som strider mot de uppgifter väljaren lämnat på ytterkuvertet. Vittnenas adresser anges på ytterkuvertet. Vittnena skall ha fyllt 18 år. Väljarens make eller barn eller makens barn får inte vara vittne.

Sedan brevröstningsförsändelsen har gjorts i ordning enligt andra stycket lägger väljaren in försändelsen tillsammans med sitt röstkort i ett omslagskuvert och tillsluter detta. Därefter lämnas försändelsen för postbefordran till valnämnden i den kommun där väljaren är upptagen i allmän röstlängd eller, om väljaren är upptagen i särskild röstlängd, till valnämnden i den kommun inom vilken den vallokal är belägen där den särskilda röstlängden enligt 4 kap. 20 § vallagen (1972: 620) skall finnas tillgänglig.

Brevröstningsförsändelsen får vara iordninggjord tidigast 24 dagar före valdagen och skall avges senast dagen före valdagen. Försändelsen skall anses avgiven den dag då den är poststämplad. Brevröstningsförsändelsen bör lämnas för postbefordran i så god tid att den kan beräknas vara valnämnden till handa senast andra dagen efter valdagen.

3 § Vid varje tillfälle då brevröstningsförsändelser kommer in till valnämnden skall antalet antecknas i ett särskilt protokoll. I väntan på den offentliga förrättningen för preliminär rösträkning skall försändelserna förvaras på betryggande sätt.

4 § Granskning och rösträkning skall i fråga om brevröstningsförsändelser ske vid den offentliga förrättning som avses i 13 kap. 9 § vallagen (1972: 620). Sedan de åtgärder som anges i samma paragrafs första stycke har vidtagits, skall brevröstningsförsändelserna granskas på följande sätt.

Granskningen inleds med att inkomna omslagskuvert med brevröstningsförsändelser räknas, varpå antalet antecknas i protokollet. Därefter granskas omslagskuvertet. Därvid kontrolleras att

1. omslagskuvertet inte har blivit öppnat efter tillslutandet,

2. omslagskuvertet har avlämnats för postbefordran i Förbundsrepubliken Tyskland,

3. brevröstningsförsändelsen inte har avgetts senare än dagen före valdagen.

I de fall då de nämnda kraven är uppfyllda, förfars med omslagskuvertet på det sätt som föreskrivs i 5 §. I annat fall läggs omslagskuvertet åt sidan. Omslagskuvert som lagts åt sidan läggs därefter in i ett eller flera särskilda omslag som förseglas och förses med anteckning om innehållet.

5 § När kontrollen enligt 4 § är avslutad, öppnas de omslagskuvert som inte lagts åt sidan. Därefter kontrolleras att

1. omslagskuvertet innehåller väljarens röstkort,

2. samma väljare inte avgivit sådant ytterkuvert som avses i 13 kap. 3 § första stycket vallagen (1972:620) eller mer än en brevröstningsförsändelse,

3. väljaren är röstberättigad i valdistriktet,

4. väljaren inte röstat i vallokalen under valdagen.

I de fall då de nämnda kraven är uppfyllda, förfars med ytterkuvertet på det sätt som föreskrivs i 6 §. I annat fall läggs ytterkuvertet tillsammans med väljarens röstkort åter in i omslagskuvertet, som läggs åt sidan. Omslagskuvert som lagts åt sidan läggs därefter in i ett eller flera särskilda omslag som förseglas och förses med anteckning om innehållet.

6 § När kontrollen enligt 5 § är avslutad, granskas ytterkuverten till de valförsändelser som inte har lagts åt sidan. Därvid kontrolleras att försändelsen är i föreskrivet skick och har gjorts i ordning inom föreskriven tid samt att ytterkuvertet är tillslutet. Därefter bryts ytterkuvertet. Innerkuverten granskas. Därvid kontrolleras att de är av föreskriven beskaffenhet, att väljaren har ställt i ordning endast ett innerkuvert för varje val och att innerkuverten ej är försedda med obehörig märkning. Godkända innerkuvert läggs i urnorna. I samband därmed antecknas vid väljarens namn i röstlängden att han har utövat sin rösträtt.

Föreligger brist eller felaktighet i något hänseende som valnämnden skall kontrollera enligt första stycket, skall det eller de bristfälliga kuverten tillsammans med väljarens röstkort och ytterkuvertet åter läggas in i omslagskuvertet. Detsamma gäller om ett innerkuvert är tomt eller om det inte klart framgår att ett kuvert innehåller en valsedel. Omslagskuverten läggs i sin tur in i ett eller flera särskilda omslag som förseglas och förses med anteckning om innehållet.

Avgivna röster skall räknas tillsammans med de röster som avses i 13 kap. 9 § andra stycket vallagen (1972:620).

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den har utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till utgången av år 1985.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-02-07

Närvarande: statsrådet I. Carlsson, ordförande, och statsråden Lundkvist, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Boström, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Wickbom

Föredragande: statsrådet Wickbom

Proposition om ändring i vallagen (1972: 620) m. m.

---

1 Inledning

I januari 1983 bemyndigade regeringen dåvarande chefen för justitiedepartementet att tillkalla en kommitté för att utreda frågan om invandrare som inte är svenska medborgare bör ges rösträtt vid riksdagsval m.m. Kommittén, som antog namnet 1983 års rösträttskommitté¹, avlämnade i mars 1984 betänkandet (SOU 1984: 11 och 12) Rösträtt och medborgarskap. Kommittén har i betänkandet lagt fram förslag som rör rösträtt för invandrare och utlandssvenskar. Vidare har kommittén utvärderat erfarenheterna av försöksverksamheten med brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland vid 1982 års val.

Kommitténs förslag om rösträtt för invandrare i riksdagsval och om utlandssvenskarnas rösträtt har utsatts för betydande kritik under remissbehandlingen. Däremot har kommitténs förslag om brevröstning fått ett övervägande positivt mottagande.

Sedan det har visat sig att röstning vid de svenska utlandsmyndigheterna i Förbundsrepubliken Tyskland inte kommer att kunna genomföras vid 1985 års val, tar jag nu upp frågan om brevröstning i det valet. Däremot skall jag inte i detta sammanhang behandla frågorna om rösträtt för invandrare och utlandssvenskar.

Riksskatteverket (RSV) har i egenskap av central valmyndighet sammanställt och analyserat erfarenheterna från 1982 års allmänna val. Resultatet av analysen har RSV redovisat i en promemoria den 27 januari 1984,

¹ F.d. riksdagsledamoten fil. dr Hilding Johansson, ordförande, riksdagsledamöterna Karin Ahrlund och Lahja Exner, f.d. riksdagsledamoten Eivor Marklund samt riksdagsledamöterna Sven-Erik Nordin, Per-Olof Strindberg och Gunnar Tholander.

”Erfarenheter m. m. från 1982 års allmänna val”, som har överlämnats till justitiedepartementet. I promemorian har RSV också redovisat tänkbara besparingsmöjligheter inom valadministrationen samt lagt fram vissa förslag till ändringar i valförfarandet.

Vidare har inom justitiedepartementet upprättats en promemoria den 13 april 1984 om förutsättningarna för registrering av partibeteckningar. I promemorian diskuteras om man bör behålla den nuvarande ordningen att ett parti som vill registrera sin partibeteckning måste offentliggöra ett visst antal partimedlemmars namn, personnummer och kyrkobokföringsort i registreringsärendet.

Vissa valfrågor har också behandlats av folkstyrelsekommittén¹, som jag med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade i juni 1984 för att utreda frågor om folkstyrelsens villkor. Kommittén skall bl.a. överväga frågor som rör valsystemet. I direktiven (Dir 1984:23) nämns särskilt frågan om möjligheterna att minska skillnaderna mellan stora och små partier när det gäller ersättning för kostnader för valsedlar, valsedelstribution m. m. Kommittén har också i uppdrag att göra en översyn av kyrkofullmäktigvalens utformning.

Folkstyrelsekommittén har behandlat vissa valfrågor med förtur. De frågor som kommittén nu har tagit upp gäller dels en begränsning av tiden för poströstning i kyrkofullmäktigvalen, dels reglerna för tillhandahållande av valsedlar till de politiska partierna i riksdagsvalen. Kommitténs förslag i dessa frågor har redovisats i en skrivelse till justitiedepartementet den 7 december 1984.

RSV:s promemoria och departementspromemorian har remissbehandlats. Däremot har folkstyrelsekommitténs skrivelse inte remissbehandlats. De frågor som tas upp i skrivelsen – poströstningen i kyrkofullmäktigvalen och valsedelstilldelningen till partierna – har emellertid delvis också behandlats i RSV:s promemoria.

Jag skall i det följande ta upp dels de frågor som har behandlats i folkstyrelsekommitténs skrivelse, dels vissa andra frågor som har berörts i RSV:s promemoria och i departementspromemorian.

En förteckning över de remissinstanser som har yttrat sig över betänkandet och de båda promemoriorna bör fogas som *bilaga* till protokollet i detta ärende. En sammanställning av remissyttrandena har upprättats i justitiedepartementet och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr 251–84, 720–84, 1050–84).

¹ F.d. riksdagsledamoten fil. dr Hilding Johansson, ordförande, riksdagsledamöterna Nils Berndtson, Anders Björck och Bertil Fiskesjö, kommunalrådet Sven Hultström, riksdagsledamöterna Björn Molin, Mona Sahlin och Olle Svensson samt partisekreteraren Bo Toresson.

2 Allmän motivering

2.1 Tillhandahållande av valsedlar m. m.

Mitt förslag: Antalet kostnadsfria valsedlar till riksdagspartierna minskas från fem till fyra gånger antalet röstberättigade. I gengäld tilldelas ett parti som uppnår eller vid föregående val uppnådde mer än en (f.n. 2,5) procent av rösterna i riksdagsvalet gratis valsedlar till samma antal som riksdagspartierna. Ett parti som vid föregående riksdagsval har fått mer än en (f.n. 2,5) procent av rösterna får partimarkerade valsedlar utlagda i vallokaler, på postkontor etc. genom RSV:s försorg. Motsvarande justeringar görs beträffande valen till kommunfullmäktige och landsting.

Folkstyrelsekommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag utom så till vida att kommitténs förslag endast avser riksdagsvalen.

Remissinstanserna: I de yttranden som avgetts över RSV:s promemoria, i vilken bl. a. diskuteras en minskning av antalet kostnadsfria valsedlar på det sätt jag här har föreslagit, har någon erinran inte gjorts mot en sådan ordning. Flertalet remissinstanser förordar allmänt att möjligheterna till befogade kostnadsbesparingar tas till vara. En del instanser framhåller att kostnadsaspekterna måste spela en underordnad roll och påpekar att övergripande mål som en säker och förtroendeingivande valprocedur och ett stort valdeltagande inte får äventyras.

Skälen för mitt förslag: Gällande bestämmelser om tillhandahållande av valsedlar finns i 6 kap. vallagen (1972:620). Enligt 1 § skall till valsedlar användas särskilda blanketter som tillhandahålls av centrala valmyndigheten, dvs. RSV.

Efter beställning av ett parti, som är representerat i den församling valet gäller, tillhandahåller RSV blanketter till valsedlar till det antal partier önskar. Om beställning görs av något annat parti, måste beställaren betala valsedelsblanketterna i förskott (6 kap. 4 §).

För partier som är eller vid det förestående valet blir representerade i den församling valet gäller svarar statsverket för kostnader för blanketter till valsedlar till ett antal som motsvarar fem gånger antalet röstberättigade i valet (6 kap. 5 §). För riksdagsvalet gäller detsamma också för partier som får eller vid föregående val fick mer än 2,5 procent av rösterna i hela landet. Om ett sådant parti har betalat valsedlar i förskott, skall förskottet efter ansökan återbetalas (6 kap. 6 §).

Om beställaren begär det, förser RSV utan särskild ersättning valsedelsblanketterna med partibeteckning, kandidatnamn samt valkrets- och valbeteckningar (6 kap. 7 §).

I lokal där röstning äger rum tillhandahålls genom RSV:s försorg parti-markerade valsedlar för partier som vid det senaste riksdagsvalet har fått mer än 2,5 procent av rösterna i hela landet. Även lantbrevbärare som tar emot valsedelsförsändelser bör medföra sådana valsedlar (6 kap. 9 §).

Totalt trycktes 638 milj. valsedlar vid 1982 års allmänna val, vilket motsvarar drygt 100 valsedlar per röstberättigad. Dessa 638 milj. fördelades på följande sätt:

– beställda av riksdagspartierna inom den kostnadsfria kvoten	ca 450 milj.
– beställda av övriga partier inom den kostnadsfria kvoten	ca 25 milj.
– genom RSV tillhandahållna valsedlar i röstningslokaler	ca 37 milj.
– av beställaren betalda valsedlar	
a) riksdagspartierna	39 milj.
b) miljöpartiet	43 milj.
c) kristen demokratisk samling	28 milj.
d) övriga partier	16 milj.

Den samlade förbrukningen av valsedlar för de fem riksdagspartierna uppgick till ca 519 milj., vilket utgör 5,6 gånger antalet röstberättigade per parti och val. Av dessa ca 519 milj. valsedlar utgjorde ca 30 milj. sådana som RSV tillhandahöll i röstningslokaler. Motsvarande förbrukning för miljöpartiet och kds utgjorde två gånger antalet röstberättigade per parti och val.

Totalt kostade valsedlarna 14,8 milj. kr., vilket utgör ca 23 kr./1 000 st. Om man bortser från den grund- och expeditionsavgift som debiterades vid betalning av valsedelsblanketter, uppgick inkomsterna av debiterade valsedelsblanketter till (127 milj. à 15 kr./1 000 st.) 1,9 milj. kr. Statsverkets nettokostnad för valsedlar vid 1982 års allmänna val uppgick därmed till 12,9 milj. kr.

RSV har i sin promemoria behandlat två frågor som rör tilldelningen av valsedlar. I anslutning till sin analys av erfarenheterna från 1982 års val har verket försökt bedöma möjligheterna att uppnå kostnadsbesparingar inom valadministrationen. En minskning av antalet kostnadsfria valsedlar från fem till fyra gånger antalet röstberättigade skulle innebära en inte obetydlig kostnadsbesparing för statsverket.

Vidare redovisar RSV sin tillämpning av reglerna i 6 kap. 7 § vallagen, där det föreskrivs att RSV, om beställaren begär det, utan särskild ersättning förser valsedelsblanketterna med partibeteckning, kandidatnamn m. m. Kostnaden för denna tryckning har hittills inte inräknats i det av RSV fastställda priset för valsedelsblanketter. Den totala självkostnaden för valsedlar uppgick vid 1982 års val till 23 kr. per 1 000 st. Enligt beslut av RSV kostade valsedelsblanketterna 15 kr./1 000 st. Dessutom tillkom

en grund- och expeditonsavgift om 50 kr. för varje listtyp. RSV påpekar att mellanskillnaden mellan priset och självkostnaden utgör en form av subventionering som främst gynnar de partier som inte får valsedlar kostnadsfritt.

Folkstyrelsekommittén har, som jag inledningsvis nämnde, också tagit upp frågan om tillhandahållande av valsedlar till de politiska partierna i riksdagsvalet. Kommittén behandlar i huvudsak fyra frågor:

- antalet kostnadsfria valsedlar
- "procentgränsen" för kostnadsfria valsedlar vid riksdagsval
- "procentgränsen" för tillhandahållande av partimarkerade valsedlar i vallokaler, på postkontor etc.
- valsedelpriset för partier som betalar valsedlarna.

Kommittén har undersökt vilka ekonomiska konsekvenser olika förändringar skulle få för statsverket, riksdagspartierna och övriga partier. Härvid har kommittén haft kontakter med riksdagspartiernas organisationer.

För egen del gör jag följande bedömning.

De nuvarande bestämmelserna om tillhandahållande av valsedlar har utsatts för kritik från olika håll, främst från de mindre partierna, som har menat sig vara missgynnade i förhållande till riksdagspartierna. Enligt min mening har denna kritik visst fog för sig. Det kan redan av den anledningen finnas skäl att överväga att ändra de regler som gäller f.n. Härtill kommer att det är angeläget att ta till vara de möjligheter till kostnadsbesparingar som kan finnas inom valadministrationen.

Det kan på goda grunder ifrågasättas om partiernas behov av valsedlar generellt är så stort att det motsvarar den mängd som trycktes vid 1982 års val (ca 638 milj.). Man kan konstatera att ett mycket stort antal valsedlar med nuvarande system aldrig kommer till användning vid valet.

En minskning av andelen kostnadsfria valsedlar skulle kunna medföra att partierna noggrannare beräknar behovet och planerar användningen av valsedlar. Enligt RSV visar erfarenheterna från tidigare val att partierna i stor utsträckning beställer valsedlar med utgångspunkt från det antal kostnadsfria valsedlar de erhåller och inte med ledning av det faktiska behovet. Även det nu anförda talar för en ändring av de regler som gäller f.n.

I likhet med folkstyrelsekommittén anser jag att man bör sträva efter att finna en ordning som

- minskar kostnaderna för statsverket
- inte ökar kostnaderna för riksdagspartierna
- minskar kostnaderna för övriga partier.

Mot den angivna bakgrunden tillstyrker jag kommitténs förslag, som innebär följande:

- antalet kostnadsfria valsedlar minskas från fem till fyra gånger antalet röstberättigade
- partier som uppnår eller vid det senaste valet uppnådde en procent av rösterna vid riksdagsvalet tilldelas valsedlar gratis till samma antal som riksdagspartierna

– partier som vid föregående riksdagsval har fått en procent av rösterna får genom RSV:s försorg partimarkerade valsedlar utlagda i vallokaler, på postkontor och i andra lokaler där röstning äger rum.

Kommitténs förslag gäller endast valen till riksdagen. Minskningen av antalet kostnadsfria valsedlar bör emellertid enligt min mening kunna genomföras även i fråga om landstings- och kommunalvalen. Erfarenheter-na från tidigare val visar visserligen att partiernas behov av valsedlar är något större vid kommunalvalen än vid riksdags- och landstingsvalen. Även med beaktande härav bör emellertid partiernas behov av valsedlar i allmänhet kunna tillgodoses genom tilldelning av gratis valsedlar av den föreslagna omfattningen. I den mån ett parti har behov av ytterligare valsedlar kan partiet liksom hittills beställa sådana på egen bekostnad. Den kostnadsökning som ett parti kan åsamkas genom den föreslagna ändringen torde i vart fall vara av marginell betydelse.

Jag förordar alltså att antalet kostnadsfria valsedlar minskas från fem till fyra gånger antalet röstberättigade såväl i riksdagsvalen som i landstings- och kommunalvalen.

Det bör observeras att rätten till gratis valsedlar i landstings- och kommunalvalen inte är knuten till om ett parti har fått eller får en viss procent av rösterna utan till om partiet är eller blir representerat i den församling valet gäller. Det finns därför inte anledning att föreslå någon motsvarighet till bestämmelsen om att partier som får mer än en procent av rösterna skall få gratis valsedlar. Däremot bör de bestämmelser om utläggning av valsedlar i vallokaler och på postkontor o.d. som jag har föreslagit beträffande riksdagsvalen kunna tillämpas också i landstings- och kommunalvalen.

Förslagen föranleder ändringar i 6 kap. 4–6 och 9 §§ samt 9 kap. 6 § vallagen.

Den föreslagna minskningen av antalet fria valsedlar i alla tre valen medför enligt kommitténs beräkningar en minskning av kostnaderna för staten med ca 2,75 milj. kr. Om partierna minskar sina beställningar i samma utsträckning, drabbas de inte av några ökade kostnader för valsedlar.

Gratis tilldelning av valsedlar till partier som har fått en procent av rösterna i riksdagsvalet och utläggning av partimarkerade valsedlar i vallokaler, på postkontor etc., innebär en kostnadsökning för staten med ca 1,79 milj. kr. För de partier som kan komma i fråga innebär sådana förändringar avsevärda förbättringar inte bara av ekonomisk art utan även när det gäller möjligheterna att nå ut till väljarna med valsedlar.

Sammantaget medför alltså de föreslagna ändringarna en besparing för statsverket på omkring en milj. kr.

När det gäller frågan om priset för de valsedlar som betalas av partierna ansluter jag mig till kommitténs bedömning. Jag anser alltså att det inte finns anledning att föreslå någon ändring av nuvarande ordning. En prisök-

ning till full kostnadstäckning skulle som kommittén har funnit ge mycket begränsade besparingar och kunna uppfattas som stötande av de partier som inte får valsedlar gratis. Nuvarande regler bör därför enligt min mening bibehållas.

2.2 Registrering av partibeteckning

Mitt förslag: För att styrka att en ansökan om registrering av partibeteckning biträds av föreskrivet antal röstberättigade medlemmar skall ett parti kunna välja att – i stället för att till RSV ge in egenhändigt undertecknade förklaringar från medlemmarna – förete ett intyg av notarius publicus om att de föreskrivna förklaringarna har visats upp för honom.

Departementspromemorians förslag: I promemorian diskuteras fyra alternativa sätt att undvika att uppgifter om partitillhörighet måste offentliggöras i ärenden om registrering av partibeteckning. I promemorian förordas att nuvarande system ersätts med en ordning enligt vilken de aktuella förklaringarna visas upp för notarius publicus.

Remissinstanserna: Remissutfallet är blandat. En del anser att det inte finns något behov av att ändra nuvarande regler, som infördes så sent som 1982. Andra menar att den nuvarande ordningen inte är invändningsfri och att notarius publicus-alternativet är den smidigaste lösningen om regelsystemet skall revideras.

Skälen för mitt förslag: Genom att registrera sin partibeteckning vid ett val kan ett parti uppnå fördelar i två avseenden. Dels får partiet ett skydd mot illojalt utnyttjande av partibeteckningen. Dels får partiet rätt att lägga ut sina valsedlar på postkontoren (se vidare nedan i avsnitt 2.3).

Skyddet för registrerade partibeteckningar är konstruerat på i huvudsak följande sätt. Ett parti, dvs. en sammanslutning eller grupp av väljare som uppträder i val under en särskild beteckning, kan registrera beteckningen och anmäla officiella kandidater hos RSV. Valsedlar med registrerade partibeteckningar måste som första namn ha någon av de anmälda kandidaterna. Annars anses alla namn på valsedeln obefintliga, och rösten tillfaller det registrerade partiet.

En förutsättning för att en ansökan om registrering av en partibeteckning skall bifallas är att beteckningen inte kan förväxlas med en tidigare registrerad beteckning (5 kap. 3 § vallagen).

En annan förutsättning för registrering är att ansökningspartiet biträds av ett visst minimiantal röstberättigade medlemmar i partiet (1.500, 100 och 50 för riksdags-, landstings- resp. kommunfullmäktigval). Ett liknande krav

har gällt i snart 50 år och motiverades ursprungligen med att det syntes "lämpligt att till förekommande av missbruk av registreringsrätten hindra alltför obetydliga organisationer att erhålla registrering" (prop. 1935: 139 s. 27). Kravet gäller dock inte partier som är representerade i riksdagen.

De medlemmar som biträder registreringsansökningen måste lämna egenhändigt undertecknade förklaringar om detta och därvid uppge personnummer och kyrkobokföringsort. Förklaringarna blir hos RSV allmänna handlingar som det står var och en fritt att ta del av. Från olika håll har hävdats att denna ordning skulle stå i mindre god överensstämmelse med regeringsformens regler om skydd för åsiktsfriheten.

Den bestämmelse i regeringsformen (RF) som därvid närmast torde åsyftas är 2 kap. 2 §. Det föreskrivs där att varje medborgare gentemot det allmänna är skyddad mot tvång att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende.

I propositionen med förslag till regeringsform (prop. 1973: 90 s. 145) uttalade departementschefen att bestämmelsen bl. a. innebär att reglerna om vittnesplikt inte i något fall medför skyldighet för ett vittne att lämna uppgift om sin uppfattning i t. ex. politiska eller religiösa frågor. Bestämmelsen utgör däremot, framhöll han vidare, inte något hinder mot regler som innebär att någon för att komma i åtnjutande av en särskilt förmånlig behandling, t. ex. att få fullgöra vapenfri tjänst eller helt befrias från värnplikt, måste lämna vissa uppgifter om sin inställning t. ex. i religiöst hänseende. Dessa uttalanden godtogs av riksdagen.

Här kan också nämnas förbudet mot åsiktsregistrering i 2 kap. 3 § RF. Där föreskrivs att anteckningar om en medborgare i ett allmänt register inte utan hans samtycke får grundas enbart på hans politiska åskådning. Som framgår av bestämmelsen gäller förbudet bara anteckningar som görs utan den registrerades samtycke. Det anses därför möjligt att ange personers politiska hemvist i förteckningar över kandidater i politiska val och ledamöter i politiska församlingar (Holmberg-Stjernquist, Grundlagarna, 1979, s. 85).

Enligt min mening finns det inte fog för uppfattningen att gällande ordning för registrering av partibeteckningar skulle innebära att enskilda tvingas att ge till känna sin politiska åskådning eller att den skulle innefatta en förbjuden åsiktsregistrering. Registreringen är ju frivillig, och de upplysningar om enskildas partitillhörighet som lämnas i registreringsärendena förutsätter att den enskilde har lämnat sitt samtycke. Den nuvarande ordningen kan alltså inte anses strida mot RF:s regler om skydd för åsiktsfriheten.

Att gällande ordning för registrering av partibeteckningar är förenlig med grundlagen hindrar emellertid inte att det kan framstå som en från olika synpunkter oönskad konsekvens av systemet att ett parti i praktiken måste offentliggöra namnen på ett stort antal medlemmar för att få sin partibeteckning registrerad. Jag anser att reglerna lämpligen bör ändras så

att man kan undvika att uppgifter om enskildas partitillhörighet måste offentliggöras i registreringsärenden. I departementspromemorian diskuteras olika lösningar för att uppnå det angivna syftet.

Ett alternativ är att slopa kravet på att ett minimiantal medlemmar skall biträda en registreringsansökan. För att stävja ett eventuellt missbruk av registreringsrätten kunde man i stället överväga att låta RSV ta ut en mindre ansöknings- eller registerhållningsavgift. Mot tanken på avgiftsbekläggning av ansökningar till valmyndigheten kan dock principiella invändningar riktas.

Ett annat sätt att undvika att uppgifter om enskildas partitillhörighet offentliggörs i registreringsärenden är enligt promemorian att i sekretesslagen (1980: 100, omtryckt 1982: 1196) föreskriva att sekretess gäller för sådana uppgifter hos RSV.

Mot en sådan lösning kan invändas att valmyndigheternas verksamhet bör bedrivas i så öppna former som möjligt. För tilltron till demokratin är det viktigt att allmänheten har full insyn i verksamheten och möjlighet att kontrollera att denna sköts på rätt sätt. En föreskrift om sekretess i registreringsärenden är därför inte något bra alternativ.

De egenhändigt undertecknade förklaringar av röstberättigade partimedlemmar som nu krävs för registrering blir allmänna handlingar och därmed också offentliga så snart de kommer in till RSV. En tänkbar möjlighet att undvika detta som diskuteras i promemorian är att ändra vallagen så att förklaringarna inte behöver ges in till RSV utan bara visas upp för en tjänsteman där. Denna lösning är dock som jag ser det osäker till sina rättsliga konsekvenser och har dessutom ett mindre tilltalande drag av kringgående av offentlighetsprincipen.

En variant på alternativet att förklaringarna skall visas upp för en tjänsteman hos RSV är att föreskriva att förklaringarna skall visas upp för notarius publicus.

Notarius publicus är en offentlig institution, vars verksamhet går ut på att enskilda skall kunna få ett officiellt bevis om vissa faktiska förhållanden. Verksamheten utövas av enskilda uppdragstagare. Den regleras genom förordningen (1982: 327) om notarius publicus.

Enligt särskilda föreskrifter i sekretesslagen gäller offentlighetsprincipen också hos notarius publicus (1 kap. 8 §). Undantag görs dock för sådana uppgifter beträffande vilka det kan antas att klienten har förutsatt att de skall bli behandlade förtroligt liksom för uppgifter i övrigt om någons personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att han lider skada eller men om uppgifterna röjs (9 kap. 9 §). Sådana uppgifter skyddas av sekretess hos notarius publicus.

Om man ändrar vallagen så att det för registrering av en partibeteckning räcker med ett intyg av notarius publicus om att partiet för honom har uppvisat de föreskrivna förklaringarna av röstberättigade partimedlemmar, undviker man alltså att uppgifter om medlemmarna måste offentlig-

göras. En sådan ordning ligger också inom ramen för de uppgifter som notarius publicus redan har. Denne bör av omständigheterna eller av uppgifter som lämnas i samband med uppvisandet utan svårighet kunna sluta sig till i vad mån sekretess gäller för de uppgifter som partiet lämnar honom.

Av de olika lösningar som kan väljas om man vill undvika att uppgifter om partitillhörighet måste offentliggöras i registreringsärenden anser jag att notarius publicus- alternativet erbjuder den smidigaste utvägen. Den har också förordats i promemorian och har godtagits av många av de remissinstanser som uttalat sig för en ändring av de nuvarande reglerna. För ett parti som vill registrera sin partibeteckning bör det alltså i fortsättningen räcka med ett intyg av notarius publicus om att partiet för honom har visat upp de föreskrivna förklaringarna av röstberättigade partimedlemmar. Partiet bör emellertid också kunna välja den nuvarande ordningen och ge in förklaringarna i ansökningsärendet, om partiet skulle föredra detta.

Förslaget föranleder en ändring i 5 kap. 2 § vallagen.

2.3 Rätten att lägga ut valsedlar på postkontoren

Mitt förslag: Alla partier får, oavsett om de har registrerat sin partibeteckning eller inte, rätt att lägga ut partimarkerade valsedlar i eller i anslutning till lokal där poströstning äger rum.

Riksskatteverkets förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Majoriteten tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Enligt 10 kap. 5 a § vallagen skall det i eller i anslutning till lokal där poströstning äger rum anordnas lämplig plats där partimarkerade valsedlar kan läggas ut. Endast partier som har fått sin partibeteckning registrerad har rätt att lägga ut sina valsedlar på postkontoren.

RSV har nu gjort bedömningen att det är olyckligt att utläggningen av valsedlar på postkontoren har kopplats till att ett parti har registrerat sin partibeteckning. De flesta partier bedömer det som värdefullt att kunna lägga ut sina valsedlar på postkontoren, särskilt med tanke på det ökande antalet poströstande. Vissa partier har tvingats registrera sin partibeteckning enbart för att kunna utnyttja möjligheten att lägga ut valsedlar på postkontoren. Ett parti med registrerad partibeteckning måste för att inte avföras ur registret dels anmäla särskilt ombud, dels anmäla kandidater.

För RSV:s del innebär den ökande mängden registreringsansökningar ett visst merarbete.

RSV har därför föreslagit att alla partier oavsett registrering ges rätt att lägga ut partimarkerade valsedlar i eller i anslutning till lokal där poströstning äger rum. Även från demokratisk synpunkt är enligt RSV denna ordning att föredra, bl. a. med hänsyn till att ett parti kan besluta att ställa upp i ett val så sent att tiden för registrering av partibeteckning har gått ut. Enligt RSV:s bedömning kan inte antalet partier som lägger ut valsedlar på postkontoren antas öka i sådan omfattning att det nämnvärt skulle påverka postkontoren i deras arbete eller påverka statsverkets kostnader för postverkets medverkan i valadministrationen.

Postverket har i sitt remissyttrande tillstyrkt RSV:s förslag. Även övriga remissinstanser har så gott som undantagslöst ställt sig bakom att den nuvarande begränsningen avskaffas.

Enligt min mening är det önskvärt att alla partier som deltar i ett val har möjlighet att tillhandahålla sina valsedlar i eller i anslutning till de lokaler där röstning äger rum. Jag anser därför att kravet att ett parti skall vara registrerat för att få lägga ut valsedlar på postkontoren om möjligt bör tas bort.

Av förarbetena till 10 kap. 5 a § vallagen (SOU 1980: 45 s. 140 ff och prop. 1980/81: 170 s. 54 f och 68) framgår att den nuvarande begränsningen i rätten att lägga ut valsedlar på postkontor har motiverats huvudsakligen av praktiska skäl. Möjligheterna för postpersonalen att utöva tillsyn över utlagda valsedlar, överskådligheten för väljarna och önskemålet att kunna hålla god ordning i poströstningslokalen har sålunda åberopats som skäl för den gällande ordningen.

Som RSV har påpekat kan det förväntas att det antal ytterligare partier som skulle komma att utnyttja rätten att lägga ut partimarkerade valsedlar på postkontoren om registreringskravet tas bort blir tämligen begränsat. Möjligheterna att utöva tillsyn över valsedlarna och att även i övrigt hålla ordning i lokalerna torde därför komma att påverkas endast marginellt. Problemen kan inte väntas bli större än att de utan svårighet bör kunna bemästras. Den nuvarande begränsningen i fråga om rätten att lägga ut valsedlar på postkontoren bör därför kunna avskaffas. Jag förordar att så sker.

Förslaget föranleder vissa mindre ändringar i 10 kap. 5 a § vallagen.

2.4 Poströstning i kyrkofullmäktigvalen

Mitt förslag: Röstningen på postkontor i kyrkofullmäktigvalen får i fortsättningen bara ske till och med torsdagen före valdagen. Den preliminära rösträkningen av poströsterna skall vidare ske i vallokalen och inte som nu hos valnämnden.

Folkstyrelsekommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Skälen för mitt förslag: Enligt gällande regler kan man poströsta i kyrkofullmäktigval fram till dagen före valdagen. Samtliga poströster räknas preliminärt hos valnämnden onsdagen efter valdagen.

RSV har i samband med sin analys av erfarenheterna från 1982 års val funnit att kyrkofullmäktigvalen ger upphov till problem i olika avseenden. De flesta problemen har samband med det låga valdeltagandet i dessa val (15,2 %). En särskilt allvarlig följd härav är att valhemligheten har visat sig kunna komma i fara i vissa fall.

Trots att samtliga poströster vid kyrkofullmäktigvalen granskas och räknas av valnämnden onsdagen efter valdagen medför det låga valdeltagandet att det i många församlingar är så få poströster att valhemligheten äventyras. Som exempel har RSV nämnt att det av protokoll förda vid preliminär rösträkning hos valnämnderna i Östergötlands län framgår att av totalt 119 församlingar och samfälligheter hade 18 st. inga poströster alls och 48 st. 10 poströster eller färre. I många församlingar och samfälligheter hade endast en person poströstat. Valhemligheten kommer härigenom givetvis i uppenbar fara. För att undanröja detta problem anser RSV att poströstningen bör avslutas i så god tid att samtliga poströster kan granskas och räknas i vallokalerna på valdagen.

Som jag inledningsvis nämnde har folkstyrelsekommittén fått uppdraget att se över kyrkofullmäktigvalen. Frågan om poströstningen i dessa val har kommittén behandlat med förtur.

Enligt kommittén lämnades vid 1982 års val ca 190 000 poströster. I många församlingar var antalet poströster så litet att valhemligheten inte kunde skyddas. I samband med den preliminära rösträkningen begicks dessutom på flera håll formella fel, vilket i fyra fall ledde till omval.

Kommittén framhåller att de olägenheter som är förknippade med den nuvarande ordningen inte kan godtas.

Poströstningen i kyrkofullmäktigvalet bör därför även enligt kommitténs mening avslutas i sådan tid att poströsterna kan räknas i vallokalen på valdagen. Därigenom kan valhemligheten skyddas bättre. Vidare elimineras risken för formella fel av det slag som ledde till omval 1982. Det är dock väsentligt att poströstningen inte avslutas så tidigt att väljarnas möjlighet att utöva sin rösträtt onödigtvis begränsas.

Enligt vad kommittén har inhämtat från postverket kan alla poströster nå fram i sådan tid att de kan räknas i vallokalen på valdagen, om poströstningen avslutas torsdagen före valdagen. Denna förändring skulle enligt postverket leda till att kostnaderna för poströstningen i kyrkofullmäktigvalet skulle öka med högst 150 000 kr. Å andra sidan skulle de kommunala valnämndernas kostnader för den preliminära rösträkningen försvinna.

Mot bakgrund härav har kommittén förordat att poströstningen vid kyrkofullmäktigval avslutas torsdagen före valdagen.

I likhet med RSV och folkstyrelsekommittén anser jag att det är ett allvarligt problem att valhemligheten inte alltid har kunnat upprätthållas i kyrkofullmäktigvalen. Det är ett grundläggande krav i en demokrati att valförfarandet är utformat så att valhemligheten inte äventyras. Jag anser därför att åtgärder måste vidtas för att motverka de brister som påvisats.

Om man avslutar poströstningen senast på torsdagen före valdagen, kan poströsterna räknas tillsammans med övriga röster i vallokalen. Valhemligheten bör därmed kunna garanteras, samtidigt som väljarnas möjligheter att delta i valen endast får vidkännas en marginell inskränkning, som måste anses acceptabel med hänsyn till syftet med åtgärden. Jag ansluter mig således till den av RSV och folkstyrelsekommittén förordade lösningen.

Förslaget föranleder en mindre ändring i 30 § lagen om kyrkofullmäktigval samt en del ändringar i reglerna om preliminär rösträkning. Jag återkommer härtill i specialmotiveringen.

2.5 Brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland

Mitt förslag: Vid 1985 års val till riksdagen och vid samma års val av landstingsledamöter och kommunfullmäktige får röstberättigade som vistas i Förbundsrepubliken Tyskland rösta genom att därifrån sända sina valsedlar till valnämnden med posten (brevröstning). Brevröstningen är avsedd att gå till på samma sätt som vid valen 1982.

Rösträttskommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker att brev-
röstning vid behov används även vid kommande val. En del förordat att
brevröstning införs generellt för röstberättigade som är bosatta utomlands.

Skälen för mitt förslag: För att de röstberättigade som vistas utomlands
skall kunna utöva sin rösträtt anordnas vid de allmänna valen röstmottag-
ning på svenska beskickningar och konsulat (10 kap. 7–11 §§ vallagen).
Inför 1982 års val visade det sig dock att Förbundsrepubliken Tyskland
inte längre godtog röstmottagning på de svenska utlandsmyndigheterna
där. Som en försöksverksamhet infördes därför år 1982 en särskild ordning

med brevröstning för de röstberättigade som vistades i Förbundsrepubliken Tyskland (prop. 1981/82: 224, KU 1981/82: 37, rskr 1981/82: 384).

Regleringen av förfarandet togs in i en särskild lag (1982: 414) om försöksverksamhet med brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland. Lagen trädde i kraft den 1 juli 1982 och gällde till utgången av det året. Lagen innehöll bestämmelser om hur brevröstningen skulle gå till (2 §) och om förfarandet vid granskning, rösträkning, kontroll m. m. (3–6 §§). I övrigt tillämpades vallagens bestämmelser på brevröstningen.

Brevröstningsförfarandet innebär i korthet följande.

- Väljaren lägger för varje val själv in sin valsedel i ett innerkuvert
- I närvaro av två vittnen lägger väljaren innerkuvertet/en i ett särskilt ytterkuvert för brevröstning som undertecknas av väljaren och vittnena
- Ytterkuvertet läggs tillsammans med väljarens röstkort i ett särskilt omslagskuvert
- Omslagskuvertet lämnas för postbefordran direkt till berörd valnämnd.

Förutsättningar för brevröstning var 1982 att väljaren

- någon gång under perioden 26 augusti till 18 september befann sig i Förbundsrepubliken Tyskland, varmed i detta sammanhang även avsågs Västberlin, och där iordningställde brevröstningsförsändelsen
- använde de speciella kuvert m. m. som RSV fastställt för brevröstningsförfarandet
- hade röstkort.

För brevröstning erforderligt material (kuvert, valsedlar och anvisningar) tillhandahölls dels av RSV, dels av flertalet svenska utlandsmyndigheter i Förbundsrepubliken Tyskland. Väljare som enligt 1982 års särskilda röstlängd var bosatta i Förbundsrepubliken fick genom RSV:s försorg i mitten av augusti 1982 erforderligt material. Övriga väljare kunde antingen personligen hämta eller beställa brevröstningsmaterial från RSV eller utlandsmyndigheterna i Förbundsrepubliken.

I den proposition som låg till grund för brevröstningen (prop. 1981/82: 224 s. 10) anförde föredragande statsrådet bl. a. att brevröstningsförfarandet borde införas som ett provisorium. Först efter en utvärdering av brevröstningen vid 1982 års val kunde man ta ställning till om förfarandet borde införas mera permanent.

RSV har i sin PM om erfarenheterna av 1982 års val också behandlat försöksverksamheten med brevröstning. RSV konstaterar att det administrativt inte utgör något större problem att hantera brevröstningen. Andelen underkända brevröster (11 %) blev dock alltför stor. En viss minskning av andelen underkända röster bör på sikt kunna åstadkommas. Möjligheten att komma ner till samma andel underkända som vid annan förtidsröstning är dock liten enligt RSV, som pekar på att den personliga kontakten mellan väljare och röstmottagare vid traditionell förtidsröstning har en avgörande betydelse för att begränsa antalet underkända röster.

RSV anser inte att det behövs någon ändring av reglerna om brevröst-

ningsförfarandet för den händelse det skulle komma till förnyad användning vid 1985 års val. Däremot framhåller RSV att informationen till väljarna bör förbättras och att åtgärder bör vidtas för att garantera att avlämnade brevröster behandlas korrekt.

Som jag nämnde inledningsvis har 1983 års rösträttskommitté utvärderat erfarenheterna av brevröstningen vid 1982 års val. Kommittén har också tagit upp den principiella frågan om brevröstningen skall användas mera generellt i framtiden.

Kommittén konstaterar att en utvidgad användning av brevröstningsförfarandet skulle innebära att det blev praktiskt genomförbart för fler personer som vistas utomlands att delta i de svenska valen. Det skulle dock medföra att många väljare började använda denna röstningsmetod i stället för att utnyttja det säkra och väl utvecklade förfarandet att rösta hos utlandsmyndigheterna. Därigenom skulle antalet underkända röster öka.

Även om man med ökad information och förbättrade anvisningar på sikt skulle kunna minska andelen underkända röster skulle enligt kommittén en alltför stor andel av utlandssvenskarnas röster komma att underkännas om brevröstning infördes generellt.

Enligt kommittén är det mycket viktigt att man gör så få undantag som möjligt från de grundläggande principerna i valsyste­met för att de allmänna valen även i framtiden skall behålla den säkerhet som alltid har kännetecknat dem. De vinster som ett utvidgat brevröstningsförfarande skulle kunna ge i form av ökade möjligheter att delta i valen uppväger enligt kommitténs mening inte de ökade riskerna för att röster skulle underkännas. Kommittén finner därför inte tillräckliga skäl föreligga för att föreslå att brevröstning införs permanent.

Om det även vid kommande val uppstår problem av den art som föranledde försöksverksamheten med brevröstning från Förbundsrepubliken Tyskland, bör enligt kommittén riksdagen vid varje tillfälle ta ställning till om brevröstning skall utnyttjas eller ej. Erfarenheterna av försöksverksamheten visar att brevröstningsförfarandet i undantagsfall kan användas om röstmottagning inte kan ordnas på traditionellt sätt. Förfarandet bör enligt kommittén kunna regleras och utformas på samma sätt som vid 1982 års allmänna val.

En ledamot av kommittén har reserverat sig mot majoritetens förslag och förordat att brevröstning införs generellt för röstberättigade som vistas utomlands.

Genom utrikesdepartementets försorg har inhämtats att Förbundsrepubliken Tysklands inställning i fråga om röstning på ambassader och konsulat är densamma nu som inför 1982 års val. Det problem som föranledde försöksverksamheten 1982 kvarstår således oförändrat.

Mot bakgrund av det anförda gör jag följande bedömning.

RSV:s analys av brevröstningsförfarandet 1982 har visat att det administrativt inte utgör något större problem att hantera brevröstningen. Vissa

negativa erfarenheter, jag tänker då på den relativt stora andelen underkända röster, bör åtminstone på någon sikt kunna rättas till genom förbättrad information till väljarna och genom en säkrare hantering av valsedelsförsändelserna hos valnämnderna.

Det föreligger således inte några avgörande praktiska hinder mot att utnyttja brevröstningsmetoden även i fortsättningen. Liksom kommittén anser jag dock att det inte finns skäl att generellt införa ett förfarande med brevröstning för röstberättigade som är bosatta utomlands eller som av någon annan anledning vistas utomlands i samband med ett val.

Brevröstning bör alltså enligt min mening komma till användning bara i sådana speciella fall då det visar sig att röstning inte på vanligt sätt kan genomföras vid svenska utlandsmyndigheter i något visst land.

Eftersom det nu har visat sig att det inte är möjligt heller vid 1985 års val att genomföra röstning hos beskickningar och konsulat i Förbundsrepubliken Tyskland föreslår jag att brevröstning även vid det förestående valet skall få användas av de röstberättigade som befinner sig i Förbundsrepubliken under tiden närmast före valet.

Förslaget kan enklast genomföras genom att riksdagen antar en lag med regler motsvarande dem som gällde enligt 1982 års lagstiftning.

2.6 Övriga frågor

I det här sammanhanget vill jag också passa på tillfället att ta upp några mindre frågor som RSV har aktualiserat vid underhandskontakter med departementet. Det gäller dels reglerna om återbetalning av förskott för valsedelskostnader i 6 kap. 6 § vallagen, dels vissa bestämmelser om röst-räkningen i 13 kap. 3, 5 och 6 §§ och dels bestämmelserna om hur suppleanter utses i 14 kap. 23 § vallagen. Jag återkommer till dessa frågor i specialmotiveringen.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i vallagen (1972: 620),
2. lag om ändring i lagen (1972: 704) om kyrkofullmäktigval,
3. lag om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i vallagen (1972: 620)

5 kap. 2 §

Den föreslagna ändringen, som gäller reglerna för registrering av partibeteckning, har behandlats i avsnitt 2.2 i den allmänna motiveringen.

De medlemmar som biträder en ansökan om registrering av partibeteckning måste f. n. lämna egenhändigt undertecknade förklaringar om detta och därvid uppge personnummer och kyrkobokföringsort. I ansökningsärendet hos RSV blir förklaringarna allmänna handlingar som det står var och en fritt att ta del av. För att man skall undvika att uppgifter om partitillhörighet måste offentliggöras i samband med registreringen införs i första stycket en bestämmelse som ger ett parti möjlighet att i stället förete ett intyg av notarius publicus om att partiet för honom har visat upp de föreskrivna förklaringarna. Något krav på att förklaringarna bevaras hos notarius publicus har inte ställts upp.

Vid sin granskning behöver notarius publicus inte göra någon fullständig kontroll av att alla förklaringar har avgetts av röstberättigade partimedlemmar. Han bör i allmänhet kunna avstå från att kontrollera att de som har undertecknat förklaringarna verkligen är partimedlemmar. En egenhändigt undertecknad förklaring måste nämligen regelmässigt anses vara ett tillräckligt bevis om medlemskapet.

Däremot kan det behövas en viss kontroll av att de som har undertecknat förklaringarna är röstberättigade. I allmänhet bör det dock räcka med en stickprovskontroll. Rekommendationer och råd om hur notarius publicus kan genomföra kontrollen bör kunna ges av RSV.

6 kap. 4–6 och 9 §§ samt 9 kap. 6 §

Ändringarna i dessa bestämmelser berör tillhandahållandet av valedlar och frågor som har samband härmed. De ändringar som föreslås i 6 kap. 4–6 §§ samt 9 kap. 6 § har utförligt behandlats i avsnitt 2.1 i den allmänna motiveringen. I 6 kap. 6 § har dessutom gjorts en mindre ändring i enlighet med en framställning från RSV. Den är föranledd av praktiska skäl och innebär att RSV, utan att behöva vänta på en formell ansökan, kan återbetala förskott för valedelskostnader som har erlagts av ett parti som, enligt vad det senare visar sig, är berättigat att få kostnadsfria valedlar.

10 kap. 5 a §

De föreslagna ändringarna, som rör rätten att lägga ut valedlar på postkontoren, har behandlats i avsnitt 2.3 i den allmänna motiveringen.

F. n. får endast partier som har låtit registrera sin partibeteckning lägga ut valedlar på postkontoren. Begränsningen i rätten att lägga ut valedlar har motiverats huvudsakligen av praktiska skäl och bedöms nu kunna

avskaffas utan att kraven på god ordning i röstningslokalen m. m. åsidosätts. Alla partier får således i fortsättningen lägga ut sina valsedlar på postkontoren. Valsedlarna skall dock liksom hittills vara försedda med parti- och valbeteckning (partimarkerade valsedlar).

Den särskilda inskränkning som enligt sista meningen i paragrafens nuvarande lydelse gäller för partier som ställer upp i landstings- eller kommunalval kan inte upprätthållas med den föreslagna ordningen, eftersom kontrollmöjligheten är avhängig av registreringen. Bestämmelsen har därför fått utgå.

13 kap. 3, 5 och 6 §§

Bestämmelserna rör hanteringen av valmaterialet i de fall då valförrätaren i samband med den preliminära rösträkningen i vallokal upptäcker brister eller felaktigheter av olika slag. Ändringarna innebär att RSV:s s. k. omslag B och C ersätts med ett gemensamt omslag.

F. n. skall valförrättare/valnämnd i omslag B lägga de valkuvert och innerkuvert, som innehåller mer än en valsedel eller är helt tomma, och i omslag C de valsedlar, som saknar partibeteckning, har fler än en partibeteckning eller uppenbarligen är märkta.

För att förenkla för såväl valförrättare och valnämnder som länsstyrelser kan i dessa fall ett omslag användas i stället för två. I så fall måste de valsedlar som tidigare lagts i omslag C läggas tillbaka i sina resp. kuvert och därefter läggas i det nya gemensamma omslaget.

14 kap. 23 §

Ändringen gäller bestämmelserna om hur suppleanter utses i kommunfullmäktige.

Antalet suppleanter i kommunfullmäktige beslutas av fullmäktige (2 kap. 2 § kommunallagen) och fastställs till en andel, högst hälften av ledamöterna. Denna andel skall ligga till grund för tillämpningen av 14 kap. 19 § vallagen. Av reglerna i 19 § följer att antalet suppleanter ibland kan bli större än den andel som fullmäktige har beslutat. När en suppleant inkallas till ordinarie ledamot eller avgår av annan anledning skall länsstyrelsen utse ytterligare en suppleant för berörda ledamöter enligt 14 kap. 23 § vallagen. I vissa fall kan detta leda till att antalet suppleanter ökar ytterligare genom att en avgången suppleant ersätts med flera nya suppleanter.

Enligt RSV har de nuvarande bestämmelserna gett upphov till vissa olägenheter när det gäller kommunfullmäktige genom att det har varit nödvändigt att utse ersättare för en avgången suppleant trots att det resterande antalet suppleanter egentligen har varit tillräckligt. För att undvika sådana olägenheter har en spärr-regel tagits in i första stycket.

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972: 704) om kyrkofullmäktigval

30 §

Bestämmelsen, som rör poströstningen i kyrkofullmäktigvalen, har behandlats i avsnitt 2.4 i den allmänna motiveringen.

Ändringen innebär att tiden för poströstningen i kyrkofullmäktigvalen inskränks något. Röstning på postkontor får i fortsättningen endast ske till och med torsdagen före valdagen. Inskränkningen sker för att valhemligheten skall kunna garanteras.

35, 41 och 42 a §§

Samtliga poströster räknas f.n. preliminärt hos valnämnden onsdagen efter valdagen.

Antalet poströster har visat sig vara så litet att valhemligheten råkat i fara på många håll. För att man skall komma till rätta med detta missförhållande skall poströsterna i stället räknas preliminärt tillsammans med övriga röster i vallokalen på valdagen.

Det nya förfarandet för preliminär räkning av poströsterna medför att 42 b § upphävs.

Den formella hanteringen av poströsterna regleras i övrigt genom hänvisningar i 35 § första stycket och 41 § till motsvarande regler i vallagen.

Eftersom någon räkning av poströsterna inte längre skall ske hos valnämnden behöver röstlängderna inte behållas där. De kan omgående vidarebefordras tillsammans med övrigt material till länsstyrelsen. Lydelsen av 42 a § har jämkats i enlighet härmed.

Regeln i andra stycket av 35 § innebär att poströster (ytterkuvert), som kommer in för sent till valnämnden, utan vidare åtgärd läggs åt sidan och således ej kommer att delta i den slutliga sammanräkningen.

4.3 Förslaget till lag om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland

Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 2.5 i den allmänna motiveringen.

Förfarandet vid brevröstning enligt förslaget överensstämmer i sak helt med det förfarande som tillämpades vid 1982 års val enligt den särskilda lagen (1982: 414) om försöksverksamhet med brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland. Här kan därför hänvisas till specialmotiveringen till den lagen (prop. 1981/82: 224 s. 14–16).

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ändring i vallagen (1972: 620),
2. lag om ändring i lagen (1972: 704) om kyrkofullmäktigval,
3. lag om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Förteckning över remissinstanser

Över riksskatteverkets (RSV:s) promemoria "Erfarenheter m. m. från 1982 års allmänna val" och departementspromemorian "Förutsättningarna för registrering av partibeteckningar" har remissyttranden avgetts av kammarrätten i Sundsvall, postverket, länsstyrelsen i Stockholms län, länsstyrelsen i Kristianstads län, länsstyrelsen i Norrbottens län, Svenska kommunförbundet, landstingsförbundet, Göteborgs kommun, Umeå kommun, folkpartiet samt miljöpartiet.

Över RSV:s promemoria har yttranden dessutom avgetts av Svenska kyrkans centralstyrelse, domkapitlet i Uppsala, domkapitlet i Göteborg, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Malmö kommun, valnämnden i Stockholm samt Sveriges socialdemokratiska arbetareparti.

Vidare har yttranden över departementspromemorian avgetts av RSV, valprovsningsnämnden, notarius publicus i Stockholm Ingmar Thornell, notarius publicus i Göteborg, centerpartiet samt arbetarpartiet kommunisterna.

Över 1983 års rösträttskommittés betänkande (SOU 1984:11 och 12) Rösträtt och medborgarskap har, såvitt avser frågan om brevröstning, yttranden avgetts av kammarrätten i Stockholm, RSV, länsstyrelsen i Stockholms län, länsstyrelsen i Jönköpings län, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, länsstyrelsen i Norrbottens län, Stockholms kommun, Eskilstuna kommun, Malmö kommun, Göteborgs kommun, Södertälje kommun, Östersunds kommun, LO, Utlandssvenskarnas förening samt diskrimineringsutredningen.

Innehåll

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Författningsförslag	2
Förslag till lag om ändring i vallagen (1972: 620)	2
Förslag till lag om ändring i lagen (1972: 704) om kyrkofullmäktigval	8
Förslag till lag om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland	10
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde 1985-02-07	12
1 Inledning	12
2 Allmän motivering	14
2.1 Tillhandahållande av valsedlar m. m.	14
2.2 Registrering av partibeteckning	18
2.3 Rätten att lägga ut valsedlar på postkontoren	21
2.4 Poströstning i kyrkofullmäktigvalen	23
2.5 Brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland	24
2.6 Övriga frågor	27
3 Upprättade lagförslag	27
4 Specialmotivering	28
4.1 Förslaget till lag om ändring i vallagen (1972: 620)	28
4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1972: 704) om kyrkofullmäktigval	30
4.3 Förslaget till lag om brevröstning i Förbundsrepubliken Tyskland	30
5 Hemställan	31
6 Beslut	31
Bilaga Förteckning över remissinstanser	32

